

ВЛАДИМИР КОНЕЧНИ

РТ ДОБРЕ НАДЕ

(I део)

1.

Пружио је руку кроз прозор аута и опрезно додирнуо предњу ногу животиње. Није реаговала, јер је замишљено брстила лишће на високој акацији. Нежно јој је миловао ногу затворених очију. Какве кадифасте длачице! Чуо је жирафу како мирно мљацка, високо горе. Мотор аута је нечујно прео. Около тишина кроз коју је домилео до подножја дивне животиње. Инсекти су зујали. Била је врућина раног поподнева, али су му жирафа и дрво пружали сенку. Остао је ту десетак минута, а да се жирафа није померила. Миловао ју је, задивљен лепотом и благошћу чудног божјег створења које је некако опстало на овом мистичном континенту, у овом невероватном националном парку на крајњем североистоку дивне земље Јужне Африке. Затим је ставио мењач у прву и нечујно отклизио од своје другарице коју је било баш брига. Међутим, раније тог дана, један прелепи гепард га је мотрио са великим интересовањем. Гледали су се очи у очи неколико минута, обоје непомични, а онда је велика мачка нагло нестала међу жбуњем и дрвећем. Скакала је тако елегантно да мора да је била млада женка. Није је био страх, а ни њега, јер је међу њима била речица Олифант, притока Лимпопоа. Гепардица је била с друге стране границе, у Мозамбику: као да су били љубавници који се никада више неће срести, мислио је, смешкајући се.

Те ноћи, на удобни „рондавел” (округли бунгалов са кровом од трске у облику купе), који је Урош закупио за само 34 ранда (око 15 долара), сручио се плусак са стравичним громовима и муњама.

Мислио је о својим дивљим животињама. Како се осећају? Плаше ли се? Следећег раног јутра, док се огромни парк Кругер још будио, возио је полако путевима од црвене земље, оивиченим акацијама и густим жбуњем које се испаравало. Руменкасти облаци афричког јутра и чудесни обриси планина на северу, у Зимбабвеу (до пре само шест година расистичкој Родезији), и на истоку, у Мозамбику (до 1975. португалској колонији, а крајем тог децембра 1986. у пламену суровог рата између прокомунистичког ФРЕЛИМА и антикомунистичког РЕНАМА). И док је он лагано шетао у рају на прастарој афричкој земљи, уз зебре, импале, плаве гнуове, еланде, слонове и бабуне, његова беспомоћна гепардица била је опкољена огњем и пуцњавом. Жестоко сукобљени војници и герилци, амерички и совјетски брутални пулени, сви су они били наследство далеке, малецке Португалије, препотентне и похлепне.

Приметио је многобројне птице фантастичних боја, разне корњаче, гуштере скоро метар дугачке, и прошао поред великог поља пуног буфала који су пасли мирно као холандске краве. На једном месту стао је и десетак минута шпијунирао малу породицу бабуна која се удобно сместила не даље од петнаестак метара од пута. Прво је мама требала укусне бубе на татиним леђима; онда је младунче допузало до мамине сисе, а мама је престала да треби; затим су се тата и мама обострано чешкали и жвакали влаити траве, а дете сисало; на крају епизоде је детенце престало да сиса и мама је поново требала тату, који је, заваљен и замишљен као паша, жвакао и мљакао. Само што није пушио чибук! Све те животиње у Кругеру су у међусобном понашању биле сасвим дивље, мада су биле навикнуте на присуство аутомобила – навикнуте, додуше, само до одређене мере. Присуствовао је дирљивим призорима групица газела које би побегле кад би његов ауто наишао, скачући високо и далеко; зебре које би одгалопирале; и дивље свиње које би хитро утрчале у ниско растиње.

Једном приликом зауставио је ауто поред шумарка у коме се налазила велика колонија бабуна. Најближи су били удаљени само двадесетак метара. Неки су били у ниском дрвећу, а неки на тлу и бавили се својим пословима, не обраћајући никакву пажњу на ауто – сви осим једног: тај је био најкрупнији и ваљда најискуснији, јер је пажљиво мотрио ауто. Урош је то приметио. Током свог једнонедељног боравка радо се повиновао чврстом правилу парка да се нипошто не излази из аута, али су га знатижеља и урођена склоност ка експериментисању у овом случају нагнали да га прекрши. Изишао је и стао поред аута, остављајући врата широм отворена. Тиме је постао релативно нов и редак стимулус за бабунског поглавицу, те се матори препредењак без размишљања сјурио

преко сто метара кроз шумарак, низ благу низбрдицу, све до сувог корита речице Шингведзи. За њим су се стушили сви остали бабуни, њих 70-80, свих величина и година старости. Био је то невероватан бег. Урош је био запањен последицом свог лакомисленог понашања. И дубоко постиђен. Својим самим бивањем човек од 72 килограма утерао је исконски страх у животињске мозгове и тела тешка, све укупно, неке три тоне! То је било заиста ружно.

Ипак је исто правило прекршио и следећег дана, мада под сасвим другачијим околностима. Возећи полако преко моста, пет-шест метара високим, изнад реке Олифант, чуо је одједном застрашујућу буку из густе шуме поред реке. Крв се Урошу следила у жилама. Из шуме су на мочварно земљиште поред скоро усахле реке излетела два велика слона, а за њима још троје-четворо мањих, уз два слончића. Ломили су све што им се нашло на путу и јели грање на младом дрвећу. За њима је остајала пустош. Слонови су били само педесетак метара од моста, али су га шипке на огради моста спречавале да их фотографише седећи у ауту. Ово је била јединствена прилика, јер није било вероватно да ће се слонов попети на мост – мада су то свакако могли. Такође, свакако неће он, неважно, ситно људско створење, натерати ове животињске громаде у бег! И тако се одважио и искрао из аутомобила са својим фото-апаратом. Наслонио се лактовима на металну ограду моста и посматрао, као очаран, овај величанствени приказ. Готово да није дисао, што од задивљености, што од страха. Фотографисао је пажљиво ове истински слободне слонове, који су на фасцинантан начин играли своју еколошку улогу ломећи и једући све биљно пред и под собом. Наравно да нису приметили човечуљка на мосту. Ушли су у реку која је по њима добила име – била им је само до њихових слоновских колена – и пили, пили... Затим су се узајамно туширали сурлама уз стравичну рику толико близу њему да се најезио од дивљења и љубави, баш тога, према њима.

Једно рано вече Урош је седео у кампу поред окуке реке Саби, испод огромног баобаба пуног живахних птичица, и бележио, уз Лајон Лагер пиво, све и свашта у свом дневнику. Нешто касније ципом је стигло неколико ренцера-шумара запослених у парку. Сели су за оближњи сто, заденули разговор с Урошем и љубазно га позвали да им се прикључи. Развио се спонтан разговор до дубоко у афричку ноћ пуну најразличитијих гласова недалеких животиња. Сви ренцери су говорили приучени енглески језик, јер им је матерњи био *африканс*, који потиче од говора холандских досељеника у периоду од скоро два века, почевши од средине седамнаестог. Заједно су се дивили звездама у сазвежђу Јужни крст. Прво питање које им је поставио било је где животиње налазе пијаћу

воду сада, у касном децембру, у жарко лето, кад су све реке скоро сасвим усахле. Одговорили су да још има довољно воде на неким местима у речицама и воденим рупама далеко од путева, које користе мање животиње. Но за велике животиње постављене су високе округле цистерне које се редовно пуне водом, а чији обод мање животиње не могу да досегну. Приметио је Урош те резервоаре, мада није схватио њихову сврху – но слонов и жирафе свакако јесу! Кажу му ренцери да је слоновима потребно 230 литара воде на дан, а жирафама мање, попут камила. Додају да је популација слоних сувише велика чак и за огромни Кругер, који је, на крају крајева, омеђен. Неких триста слоних угине сваке године. Њихови масивни лешеве се уклањају из парка хеликоптерима. Један од ренцера био је пилот и описивао је како велики лешинари нападају телесине које висе испод хеликоптера. Тај млади човек, Стејн, дао је Урошу свој број телефона и позвао га на неки следећи лет. Све то, као и постојање ловокрадица, па и повремених герилаца из Мозамбика, објашњавало је пушке и полуаутомате које је Урош приметио кад му је Стејн показао добро опремљени цип. Коначно радни, корисни цип, мислио је Урош, а не возило које користе градски мафијаши по целом свету да се шепуре и застрашују народ.

Ови Африканери, као и многи други које је упознао, допадали су се Урошу. Од својих давних холандских предака, ти „Бури” (*Boeren*, фармери) наследили су осећај за ред, пристojност и учтивост на које је много ређе наилазио, на пример, код људи енглеског порекла у унутрашњости Аустралије, па и у самој Јужној Африци. Већина Африканера се не осећа дошљацима већ староседеоцима, истинским Африканима. Показују огромну приврженост земљи коју сматрају својом, но не искључиво својом. Уосталом, они немају где да оду, јер их је читав свет омрзао због апартејда – а нарочито Холандија, из наводног осећања кривице, и Енглеска, из наводног либерализма и прогресивности. Урош је у многобројним разговорима са јужноафричким Зулу и Коса (Банту) припадницима, образованим или бар полуобразованим, мушкарцима и женама, у многим деловима Јужне Африке, установио да већина њих сматра Африканере честитијим од оних који вуку порекло из Енглеске и Шкотске, мање перфидним и срачунатим, правим Африканима који, мада наравно немају црну кожу, истински воле то тло – земљу коју су од почетка обрађивали и наводњавали с холандским умећем, бригом и упорношћу. „Имамо још много да научимо од њих, укључујући љубав према земљи”, рекао му је један Зулу новинар у Јоханесбургу. „А Енглези? Паразити. Дошли су, много скорије, по паре и неометано ће отићи с парам. Моћи ће да побегну где год

хоће кад ми преузмемо власт, јер су лажима убедили читав свет да нас цене и помажу и тобоже мрзе апартхејд. Мало кад нису неискрени и дволични.”

Но и у самом Кругеру чуо је слично мишљење од једног седокосог Зулу ренцера. Упознао га је једно послеподне поред речице сувог корита по имену Крокодил и једва влажне оближње јаме за хипопотаме. Био је паркирао ауто поред велике стене на којој су се налазили тамноцрвени праисторијски цртежи антилопа и жирафа. Сео је у ауто и фотографисао цртеже, кад је иза себе чуо бицикл који је тандркао по цомбама. Кад је стигао до аута, постарији ренцер отменог лика сишао је са бицикла и поздравио Уроша. Понудио га је хладном водом из термоса, што је Урош радо прихватио и позвао ренцера да седне у ауто. Овај је то учинио, пошто је прво са рамена скинуо пушку и обесио је о волан бицикла. „Ти цртежи су урађени прстима пре око две и по хиљаде година. Касно камено доба. Ловци-сакупљачи по имену Сан. Не могу баш да тврдим да су моји преци. Народ Зулу се развио много касније и јужније од Кругера, али...”, насмејао се Сем. Имао је леп осмех и здраве зубе, два златна. Грицкали су Урошеву чоколаду која је била полуистопљена и пили Семову воду. „Користим ово име јер по њему нико не зна да ли сам више за Буре или за Енглеze!” Опет смех. Уследио је дуг разговор током ког су седели на хрпи камења поред бицикла.

Урош је придобио Сема кад му је објаснио своје компликовано порекло, ни холандско ни енглеско. „А, то значи да си овде да научиш о мојој земљи и да је волиш... у томе си много блискији Бурима-Африканерима него Енглеzима. Ми, Зулу народ, не волимо Енглеze. Не само што су нас поразили у opakим ратовима у касном деветнаестом веку, него што су своју победу, после наше прве, под нашим великим поглавицом Сечвајо каМпандеом, остварили не храброшћу него лажима и преваром.” Погнуо је Сем главу и заћутао. Туга у његовом гласу, његово изборано лице и чудна интонација енглеско-африканског говора су изнебуха подстрекнули Уроша да му се у унутрашњем оку и уху јави један слепи гуслар из Горње Трнове на Мајевици. Међутим, Урош је ретко дуго остајао носталгичан. Уместо сећања, најчешће је желео нова открића.

То исто вече, у скромном кампу у коме је одсео, Урош је у импровизованом бару пио пиво са једним пријатним човеком тридесетих година. Био је Африканер и радио је за Ваздухопловне снаге Јужне Африке. После неколико пива, Хендрик је признао Урошу да је био војни пилот, али да му је пре кратког времена забрањено да лети две године због „несређеног личног живота”. Прошао је, наиме, кроз буран развод у коме је изгубио старатељство

над децом. Одмах је извадио портмоне и показао слике два плаво-коса дечака близанца од пет година. Међутим, брзо су прешли на друге теме. Пре доласка у Кругер, Урош је провео неко време северно од Преторије, у веома конзервативном африканерском крају, управо где је и Хендрик живео. Једном приликом случајно је упознао сарцента полиције, Африканера по имену Вим, с којим је дуго разговарао у једном пабу. „Ми смо у немогућем рату с црнцима у коме не може бити ни владавине права ни милости”, тврдио је Вим Урошу и наставио: „Њихове вође су проклети комунисти, сви школовани у Москви. А овдашњи Енглези калкулантски помажу црнцима ради зараде. Деца црнаца пријављују своје родитеље ако нису уз АНК [African National Congress, ANC]. Чули сте о ’огрлицама’ [necklacing], језивим убиствима у којима ’деца’, такозвани ’другови’ [comrades] у комунистичком смислу, на пример у Совету, ставе три-четири старе аутомобилске гуме око свог недовољно револуционарног оца и направе јавну ломачу. Знате свакако како су деца у време Стаљина морала да обавештавају КГБ о својим родитељима, који су потом слати у гулаге? Е овде је тако, само много горе. То је рат који ћемо изгубити. Цео свет је против нас. А црнци су свуда и многобројни. Рађају се као зечеви. Туку и мухамеданце по томе. Људи попут мене неће преживети, али ћемо се борити до последњег. Као што смо се борили против проклетих Енглеза у Бурском рату!”

Кад је Урош све то испричао Хендрику, дуго су се посматрали. „Да, има нас и таквих... мада има истине и у томе што ти је Вим рекао, а не само слепе мржње”, рекао је скрајнути пилот замишљено. Урош је наставио: „Када сам му казао да ћу сам ићи аутом у северни Трансвал, у Мусину и Мадимбо, све до реке Лимпопо, па и у Венду, да бих ушао у Кругер са севера, рекао је да сам луд и одмах понудио да ми позајми пиштољ... учтиво сам одбио са објашњењем да не знам да пуцам, што није тачно. Затим ме је позвао да га посетим следећег дана у његовој кући да би ми показао неке полицијске фотографије убистава која су починили АНК другови, укључујући ’огрлицама’. Пристао сам и отишао следећег дана око десет ујутро. Пред кућом, под дрвећем, стајао је његов ауто чудно паркиран. Осим тога, врата на возачевој страни су била широм отворена. Полако сам прилазио ауту готово мислећи да Вим у њима лежи убијен. Међутим, није га било у ауту, а мотор је био хладан. Одмах сам отишао у оближњи паб у коме сам упознао Вима претходног дана. Тамо је, као и тада, седело неколико полицајаца који су га познавали и пило пиво. Рекао сам им о Вимовом ауту. Искрено су ми захвалили на пажњи и рекли да ће проверити, али да је Вим вероватно оставио врата од аута отворена претходне ноћи и да

лежи у кући још увек пијан.” Хендрик се горко насмејао: „Можда га је оставила жена... неки полицајци су заиста звери, као и они с којима се свакодневно боре... као уосталом и у Америци.” Ћутали су.

Затим је Урош наставио: „У истом пабу био је један старији Африканер, с физиономијом коју овдашњи црнци, чини ми се, највише мрзе јер је се боје, који је чуо мој разговор с полицајцима и пришао да се упозна са мном. Полупијано ми је рекао, 'сигурно имаш добар фото-апарат, па ево, можеш мене да сликаш'. На то се завалио у оближњу олињалу наслоњачу и раздрљио своју цицану кошуљу. Указали су ми се, на његовим грудима, између дебелих сиса, ужасни ожиљци операције троструког бајпаса. Извадио сам свој Никон и пажљиво сликао његово подбуло, некад лепо и правилно лице, мирне, светлоплаве холандске очи, и унакажени грудни кош. Сумњам да је фото-апарат у мом руксаку био део плана да ме разоткрију као новинара. У сваком случају, било ме је баш брига. Имам визу за шест месеци као универзитетски професор минералогije и дозволу да држим предавања на јужноафричким универзитетима. Овом болесном човеку, Хенку, који неће дуго, дао сам своју визит-карту у Калифорнији и замолио га да ми пише ако жели фотографију. Онда сам се поздравио са свима, замолио полицајце да поздраве Вима, и отишао.”

После дужег ћутања, Хендрик је рекао: „Заиста си се удубио у нас, ценим то од човека који није новинар за неке лажљиве америчке или енглеске новине. Последњих година немамо много посетилаца твог калибра, храбрих људи с отвореним очима, који се труде да разумеју обе стране, односно три, јер су наводно либерални лицемери Енглези нешто посебно. Тај твој став ће ти отворити срца многих Африканера, и старијих и младих...” Седели су тихо заједно и слушали шапутања, мрмљања и крике Кругера. После неког времена Хендрик је наставио, желећи ваљда да разблажи атмосферу: „Но опусти се мало, мада сам свестан да многе ствари у овој дивној земљи коју обожавам из свег срца”, глас му је запео у грлу, „мора да изазивају честу... напетост у теби, и ужас, што је наравно како се и ми осећамо, али нико овде не сме да допусти себи да огугла на опасност и свирепост... ипак, опусти се мало. Све причаш о мушкарцима са оружјем. Треба да упознаш неку од наших прелепих жена! И немој нигде да носиш пиштољ, ни ја не носим свој службени, не волим то...” На то Урош скоро прошапута: „Кругер је сан у коме човек схвата да су звери боље од људи, и белих и црних. То наравно није нова мисао.”

Био је то децембар 1986. године. Урош још није могао да Хендрику наведе примере зверстава из своје родне Југославије – које је, међутим, већ дуго предосећао.

Следећег јутра, после разговора са Хендриком, Урош се нашао на путу близу једног од јужних излаза из парка кад је приметио неколико ренцера заокупљених стављањем неких крвавих остатака лопатама и вилама на специјално возило. Видео је велико парче ткива са пругастом кожом зебре. Зауставио је ауто. „Lion kill”, један ренцер му је кратко рекао. Урош је наставио пут на југ, слушајући на радију чудну племенску музику Свазиленда, куда се упутио. Мислио је још увек о растргнутој зебри, вероватно младој, старој или болесној – јер управо такве су најчешће жртве величанственог цара животиња.

2.

Урош је у почетку те 1986. године дуго био на Аљасци и Далеком истоку, а затим провео неко време на језеру Бајкал и стигао у Москву транссибирском железницом. Потом је предавао о својим минераложким истраживањима месец и по на Хебрејском универзитету у Јерусалиму и обилазио прастаре манастире на Синају. Коначно, после двонедељног боравка у Кенији, стигао је из Најробија у Јоханесбург у трећој недељи децембра. Добио је канцеларију и секретарицу на универзитету Витватерсранд (Witwatersrand, који су сви звали „Витс”), у богатој четврти Брамфонтејн [Braamfontein] северног Јоханесбурга („Јобурга”, африканс). Један колега са којим се дописивао, професор Кристофер Крис Грин, Јужноафриканац енглеског порекла, помогао је Урошу да нађе апартман у хотелу „Харисон Риф” у четврти Хилброу [“Harrison Reef”, Hillbrow], недалеко, преко малог брда, од Брамфонтејна. Хилброу је био права градска четврт, што је значило живописна улична догађања преко дана, а поприличне опасности за белце и малобројне добростојеће црнце кад падне мрак.

Додуше, у најстрожем центру Јобурга било је опасно и усред дана. Ту су биле високе, модерне, пословне зграде, банке и разне компаније препуне новца, али је у њиховим мермерним фоајеима, око водоскока, скулптура и стакла, владало бројно обезбеђење, наоружано до зуба. Ипак, да би се ушло у зграду и отишло у неку канцеларију, било је сасвим довољно имати белу кожу и просечну одећу. Изван тих цитадела моћи и богатства био је брисани простор, који изгледа није било могуће бранити полицијом. Био би диван дан, плаво небо, али, чинило се, нигде никога. Ниједног кафеа са столовима под сунцобранима. Понеке групице црнаца у неким просторима између зграда. А од њих, речено му је, претила је смртна опасност. Тако се Урош понашао као и други белци у тој ситуацији. Да би отишао од своје банке у једној згради у луксузну путничку

агенцију у другој, дословно би пуном брзином трчао преко брисаног простора. Није по природи, па и због великог искуства светског путника, био страшљив. Понекад се смејао себи, стидео се, али је ипак радио што и локални белци. Морао је против воље да себи призна да га је био страх у овим околностима. Није знао ништа о понашању црнаца у Јобургу – ни језик, ни изразе лица, ни степен агресивности. За разлику од за белце опасних четврти Лос Анђелеса, Њујорка и Лондона, попут Вотса, Харлема и Брикстона [Watts, Brixton], није имао појма како да предвиди понашање ових људи. Крис Грин, који је себе сматрао прогресивним човеком, изразитим противником апартхејда – бар у безбедној академској средини, мислио је Урош, помало подсмешљиво, већ после кратког познанства са Крисом – неколико пута га је упозорио да не замишља да би могао да придобије црнце с криминалним намерама тако што би им рекао да је странац, да није Африканер и да је против апартхејда.

Понекад би се ипак упуштао у понашање за које је знао да је опасно. Ставио би на себе неупадљиву одећу коју је нарочито купио већ у Кенији: јефтину тамну мајицу без обележја (да је мање упадљива и после заласка сунца), шорте који је намерно мало поцепао и упрљао, као и јефтине патике (са нешто мало новца у чарапи). Носио је подрпани мали руксак с флашом воде, мапом и јефтиним пластичним Кодакком за једнократну употребу, са 36 снимака чије је развијање било плаћено унапред. На носу би му биле најјефтиније могуће наочаре за сунце. Тако камуфлиран бар није био мета за оне који су желели да отму нешто вредно, али је и даље, као белац, био веома могућ објекат мржње.

Сатима је Урош пешачио по различитим деловима Јобурга и фотографисао све и свашта што је притајеније могао. Једном приликом наишао је на призор који му је тада био чудан, а касније се на сличне призоре навикао. На углу две улице у просечном кварту налазио се правоугаони травњак од неких педесет са седамдесет метара над којим је дрвеће пружало дебелу хладовину. Било је око два по подне, веома врућ летњи дан без облака. Свуда по травњаку, без икаквог реда, лежала су мушка тела у разнобојној одећи. Било их је најмање педесетак. Сви су, наравно, били црнци. Фотографишао је овај призор и брзо се удаљио. Мада је у питању очигледно било нешто као сијеста радника или беспосличара, призор је лако могао бити представљен као масакр – уз минималну фотомонтажу и лажну причу. Ствар је у томе што је и пре и после свог доласка у Јужну Африку Урош видео у западним таблоидима (и не само њима) недоказане фотографске намештаљке, за једну од којих би могло да послужи и његово невинашце од фотографије. Такву слику, уз лажљив текст, лако би прогутали западњаци који су већ

дуго били упорно и доследно изложени дезинформацијама са наводно хуманитарном обландом.

3.

Додуше, ни тако камуфлиран, Урош се никад није усудио да пешке уђе у Совето [Soweto]. То је био огроман *township* поред Јобурга, који се састојао од страћара склепаних од аутомобилских делова и картонских кутија, са лименим крововима. Насеље је врвело од многољудног црначког становништва и било проткано бедом, незапослености и мржњом. Скоро стално, а нарочито лети, током великих врућина, и зими, током киша које су потапале мизерно покућство, а потоци блата и ђубрета текли око страћара, насеље је било близу експлозије.

Један мали део свега тога Урош је видео раног јануара 1987. године из аутомобила којим је је управљала деветнаестогодишња Сузана Грин, Крисова братаница. Упознали су се на пријему који су Крис и његова супруга, такође Јужноафриканка енглеског порекла, приредили у својој кући у богатом кварту Сандтон, преко десет километара северно од центра Јобурга (и чак око двадесет и пет североисточно од Совета). Сузана је студирала биологију на универзитету у Кејптауну, а дошла је код родитеља на божићни распуст. Интелигенција и живахност су врцали из њених тамно-плавих очију и белог лица коме, изгледа, није дозвољавала да преплане. Високо чело и јагодице били су оивичени кратко потшишаном смеђом косом. Била је то висока, прелепа девојка, отменог а младалачког држања, која је, чим је ушла у салон, привукла пажњу и мушкараца и жена. Пољубила је своју стрину, стрица Криса, мајку и оца, и љубазно се поздравила са свим гостима, али се током те целе вечери концентрисала на Уроша. Он је био не само гост њеног стрица него и „дах свежег ваздуха” (како му је једном касније признала). Током те вечери добила је од свог оца дозволу да његовим аутом покаже Урошу неке делове Јобурга, њеног родног града.

И тако се десило да је неколико дана касније одважна Сузана возила Уроша по Совету. Било је жарко, рано послеподне. Бочна окна на неупадљивом јапанском ауту била су затамњена. „Возим Вас само близу обода, дубље нећемо ићи. Чак и полиција овде ретко долази и то само црни полицајци у необележеним колима”, објаснила је, возећи полако, али не сувише, кроз уске прљаве уличице поред неописивих страћара. „Оцу наравно нисте рекли да ће наше разгледање града укључити Совето”, задиркивао ју је Урош. „Наравно... а знам да Ви то нећете рећи мом стрицу. Обојица би

се жестоко наљутили... али осећала сам да Ви ово треба да видите, а не само Сандтон и Брамфонтејн. Осим тога...”, застала је и погледала га, „чинило ми се да Ви и ја мислимо слично”. Наравно да је био задовољан због овог комплимента, али није ништа рекао.

Уместо тога, посматрајући децу у дроњцима пред избама и непријатељске очи младих мушкараца које су их мотриле из местимичне оскудне хладовине и, чинило се, „рупа у зиду”, рекао јој је: „Био сам довољно луд пре неколико година да сам се попео на врх фавеле Росиње [Rosinha] у Рио де Жанеиру. Поглед на прелепи град био је фантастичан, скоро као са врха парка Корковадо [Corcovado], где је огромна статуа Христа Спаситеља [Cristo Redentor]. Као на длану су се видели богати квартави са велелепним вилама, и отмени терени за тенис и голф, са базенима... све тако богато, зелено и апсолутно недостижно за крајњу сиротињу у Росињи. Било је то моје пењање кроз фавелу крајње опасно – тамо је касније стравично убијен један мој познаник из Италије, мада сам га упозорио: прво су му отели скупи фотоапарат, па га бацили низ падину на ђубриште, читава падина заправо је ђубриште – али ипак ми се чини да је боравак у Росињи децја игра у поређењу са овим овде. Људи се чине другачији. Обећавам да овде више нећу улазити ни аутом ни пешке, а поготову не са Вама! Било би то крајње неодговорно мада сте Ви тобож домаћа. Шта бих после рекао либералном Крису, а нарочито Полу, Вашем оцу. Молим Вас, возите нас одавде одмах!” Погледала га је опет, нешто дуже, оним својим очима и послушала га.

Кад су већ били ван Совета, рекла је, смејући се: „Значи већ сте прозрели Крисов лажни либерализам... то није толико изражено код мог оца. Пошто се не упушта у политику као Крис, не долази у ситуацију да буде лицемеран и кити се разним неискреностима. Узгред... да говоримо, на пример, француски уместо енглеског, осећам да сте ми се до сада обраћали са *vous*; молим Вас пређите на енглеском на ментално *tu*!” На шта је он одговорио: „Добро, али ментално прелазимо обоје... са српског Ви на ти!”

4.

Урош је поново видео Сузану десетак дана касније на једном пријему који је институт за геологију организовао у његову част. Било му је чудно што је присутна, јер јој као студенткињи, и то биологије, није ту било место. Пришла му је заједно са Крисом, чији је помало нелагодан изглед показивао да га је вероватно натерала да је доведе са собом. „Сећате се моје братанице Сузанае, Уроше? Са оне скромне добродошлице код мене? Успела је да се

домогне Вашег скорашњег чланка у часопису *American Mineralogist*, који сам поменуо у разговору пред њом и... Сузана заиста има велики број различитих интереса и високе оцене из свих предмета на универзитету у Кејптауну.” Поздравили су се; приметио је њен лоше скривен враголасти осмех. Мислио је у себи, „поврх тога зрачи лепотом и добрим укусом у гардероби, за разлику од ових уштогљених научница”. Трудио се Урош, али безуспешно, да одбаци такве мисли. Међутим, неколико минута касније, Сузана је приредила и Урошу и Крису мали шок.

Била је већ средина јануара 1987. Новогодишњу ноћ Урош је некако преживео у неком ружном ноћном клубу у Мбабанеу у Свазиленду [Mbabane, Swaziland], наводној краљевини, као једини белац, а на српско Бадње вече – којег уопште није био свестан до неколико дана касније – био је у „Сан Ситију” („Граду сунца”), јужноафричком Лас Вегасу, у Републици Бофутатсвани, 200 км северозападно од Јобурга. Није се коцкао, само је посматрао, разговарао и учио и од црних и од белих људи и жена, као што је то чинио већ седмицама, под свим могућим околностима, у Преторији, Блумфонтејну [Bloemfontein] и Јобургу. Једно касно послеподне, седео је Урош за шанком једног удобног бара у „Граду златног гробена” (*Gold Reef City*), око десет километара јужно од Јобурга, и писао свој дневник. То је био својеврсни музеј злата које је пронађено 1886. године на једној фарми на том месту. Златни рудник, нови Елдорадо, и даље је функционисао, све са машинама, ливеним златом и завршним производом – златним полугама.

У бару је било доста људи, и мушкараца и жена, који су мирно разговарали. Погледао је пажљивије и, гле чуда, били су и црни и бели, помешани! Као да се нашао у Лос Анђелесу. Знао је да је пре Нове године, у понедељак, 22. децембра 1986, укинута забрана „расног мешања” у баровима и ресторанима. Али је било потребно недељу дана да се са врата барова скину бели кругови („само белци”) и црни кругови („само црнци”), и још неколико недеља да до мешања заиста дође. Схватио је да присуствује историјском моменту. Добро, били су то све људи средње класе, али ипак... И није га нимало зачуло што је провиђење хтело да му додели присуство једног црног мушкарца његових, раних тридесетих, година који је сео на барску столицу до њега. Убрзо су почели пријатељски разговор који је, уз минималну количину пива и чашћења, трајао пуна четири часа. У позадини је неки белац певао песме Џона Денвера. Беле келнерице су служиле црнце. Даглас је живео баш у Совету и радио као електричар. Пристојно је зарађивао. Мада су „његове вође”, одмах је нагласио Даглас, били Нелсон Мандела, Оливер Тамбо и Алан Бусак [Allan Boesak], чак и тадашњи бели

председник државе, из омражене Националне партије, П. В. Бота [P. W. Botha], „велики крокодил”, много је поправио ствари. Кад га је Урош запитаво зашто Боту зову „крокодил”, рекао је: „То у ствари није фер, то су овдашњи Енглези измислили, увек хоће да мазну моћ. Пи Ви је, нама се тако чини, добронамеран човек. Ми знамо да се тајно састајао са Нелсоном”. Застао је. Окренуо се и погледао око себе. „Чуј, Урос, знам нешто врло добро: знам да моја породица и ја живимо три пута боље од свих људи наше боје коже у Нигерији, Конгу и Зимбабвеу у којима ми тобож владамо. Хеј, Урос, Зимбабве је већ шест-седам година независна земља – све са својим сопственим гадним диктатором, много црњим од мене!”

Ништа „Уроса” није више зачудило у овој магично лепој, застрашујућој земљи од ове тврдње црног човека. Питао је Дагласа: „Извини, приметио сам да гледаш око себе. Мислиш ли да ту има доушника полиције?” „Сигурно да их има. Али овакав разговор није њима интересантан. Виде они, као и ја, да ниси лажљиви новинар из Енглеске или Холандије. А овде се уосталом неће правити планови за уличне саботаже... узгред, пази где паркираш ауто... ако га оставиш на улици преко ноћи у многим деловима Јобурга, можеш ујутро да га нађеш спаљеног... тек тако. Ма, не, гледам унаоколо из навике... оно што би било заиста опасно за мене је да неко од АНК ’деце’ слуша шта причам... можда не овде, али сам увек на опрезу. Чуо си за ’децу’, ’другове’, и ’огрлице’?” Урош се присетио разговора са стално пијаним сарџентом Вимом. Дакле, чудо једно, исто говоре!

Даглас је тужно погледао у флаше изнад бара, као да их броји. „Ствари стоје овако и нисмо моја жена и ја једини забринуте родитељи у Совету... забринуте за своје животе! Имамо сина од тринаест година и ћерку од дванаест који обоје, нарочито наша девојчица, сумануто верују у све што им један шеснаестогодишњак из јуниорске АНК, који не иде у школу, а мота се око ученика млађих разреда, каже и наређује. Почиње са ситним акцијама, а ми знамо, моја жена и ја, да се завршава са огрличарењем... Већ више не можемо да их честито загрлимо, а да нас не одгурну и питају, ’зашто ви ово, а не ово?’. Нашли бисмо новац да их упишемо у неку школу ван Совета, али сад је касно. То би нас дупло обележило.”

Дагласово лице се смркло и одједном је лупио шаком о бар и рекао „Убице с добрим намерама... затровали су нашу децу... шта Нелсон зна и мисли о томе?” Ништа што је до тада сазнао у Јужној Африци није припремило Уроша за ово. Дубоко је жалио Дагласа. Да би мало променио тему, питао је: „А шта мислиш о масакру у Шарпвилу? Тамо је 350 људи убијено и...” Даглас се прво замислио, па онда поново узбудио и наставио: „Тачније, било је

69 убијених и око 200 рањених. То је било пре двадесет седам година, 1960, мени је било само четири године. Чињеница је да је ту полицијску станицу опколило неких шест хиљада људи који су бацали камење на полицајце и почели да ломе заштитну ограду. Како год да се гледа на тај догађај, разлоге и остало, тамо би се свакако десило ужасно крвопролиће. Нико од нас не може да заборави и опрости шта се тамо десило, али...” Следеће речи је Даглас љутито процедио кроз зубе: „Шта је тај број црних жртава белих људи у поређењу са стотинама хиљада црних жртава црних људи само у овом веку, кад се погледа цео наш континент?” Већ је пала ноћ Јужног крста кад су се Даглас и Урош пријатељски растајали на паркингу. Испод њихових ногу, стари добри рудник злата и даље је мрморио.

5.

Следећег јутра компанија Херц доставила је пред Урошев хотел још једну Мазду 323L, сличну оном ауту који је унајмио за пут у Кругер, Свазиленд и Сан Сити. Овог пута, кроз два дана полазио је за Кејптаун, удаљен неких 1450 километара југозападно и бар осамнаест часова вожње. О том свом путу разговарао је Урош са Крисом и Сузаном на оном пријему геолога. Крис је знао да ће Урош предавати на универзитету у Кејптауну преко месец дана, али је то било изненађење за Сузану, пошто Урош није поменуо Кејптаун током њиховог „излета” у Совето. И тако, она бупну, чинило се, без икаквог размишљања: „У Кејпи прекосутра? То је врло дуг, врућ и захтеван пут. Како би било да ја будем сувозач?” Крис је био запањен и очигледно му је било нелагодно, док је Урош, после почетног чуђења, морао да се поприлично потруди не би ли прикрио да га Крисова нелагода забавља. „Па да,” наставила је Сузана, „мој трећи семестар у Кејптауну ускоро почиње... а тај сам цео пут прешла аутом са родитељима кад сам почела тамо да студирам пре годину дана. Осим тога, одличан сам возач! Мени би то било баш згодно, а ја бих приповедала о крајевима кроз које пролазимо. И било би безбедније. Пут је прав и вожња успављује.” Погледала је Криса анђеоски, а овај је потврдио да је Сузана одличан возач (што је Урош већ знао). Било је све то тако убедљиво, једноставно и логично да се Урош није много трудио да је одврати од идеје – поготову кад је додала да ће све објаснити родитељима, који су га уосталом већ упознали. То је било више за досадно покровитељског Криса.

Два дана касније, у четири после подне, кад су паркирали пред једним хотелом („Нови Гранд”) близу градске куће у историјском

Кимберлију [Kimberley], Сузана и Урош су се већ прилично добро познавали. Током скоро девет часова вожње – уз одмор за пристојан ручак (телећа француска шницла „Плава трака”, налик на Карађорђеву, како је Урош објаснио Сузани) у ресторану „Копачи” у Волмарансстаду [Wolmaransstad] – спуштали су се постепено кроз пространу, монотону висораван Хајвелд [Highveld] са висине од 1750 метара, на којој је Јобург, на неких 1200 у Кимберлију. Није било много тога да се успут види. Жега је била велика. На много места тик уз пут, чини се безнадежно, седели су црни људи и жене који нису ни покушавали да их стопирају, мада издалека свакако нису могли да уоче да су у колима белци. Аутобуси су били веома ретки. Као утваре би се појавили и нестали у врелој измаглици. „Чекају неки полураспаднути камион, или мопед са приколицом коју једва вуче, да их јефтино повезе”, објаснила је Сузана. Говорила је без презрења, али и без болећивих емоција, исто као што је то радила у Совету. Одрасла је овде. Навикла је на све.

Добро су се слагали. Током путовања, махом је Урош возио, а кад би препустио волан Сузани, она је то чинила брзо и умешно. Тада би Урош повремено, крадомице, бацио покоји поглед на њене дуге, обле, голе ноге. Боса стопала су јој била са старогрчких статуа. То јутро је, наиме, на пут с њим пошла у најкраћем могућем шортсу. „Кад њеним родитељима то не смета, што би мени?” мислио је. „Пунолетна је, њен избор. И глупост је што то покушавам да радим кришом, све она види, као свака жена”. Уосталом, Сузана је третирала Уроша као свог вршњака, а не као угледног, дванаест година старијег, колегу свог стрица. Разговор се постепено развио до веома интимних детаља. Урош јој је причао нашироко о својој девојци Одили у Шартру у Француској, а Сузана му је такође рекла свашта, увек почињући са „ово само моја старија сестра зна”. Урош није био наиван, те му је било бар делимично јасно зашто је Сузана нагласила да ће њен двадесети рођендан, 10. фебруара [1987], пасти тачно месец дана касније од скорашњег Одилиног двадесетог рођендана, кад ју је Урош звао телефоном из Јобурга.

Кад су ушли у хладовину „Новог Гранда” и ставили документа на пулт рецепције, службеник, Африканер, кратко их је одмерио и љубазно упитао: „Да ли желите собу са брачним креветом или са два одвојена кревета?” Урош је, а да није трепнуо или погледао Сузану, рекао да желе две једнокреветне собе. Кад су се без речи попели на спрат да оставе пртљаг, испоставило се да им је портир дао собе бр. 247 и 248, једну према другој (25 ранда свака, са до ручком) и да су обе биле са брачним креветима. Прснули су у смех.

Провезли су се кроз пријатан, чист град; врло сув, врло врућ. Дубоко плаво небо. Куће су светлукале у спокојној белини после-

подневне жеге. Коначно су стигли до свог циља, огромног напуштеног рудника дијаманата, који је у целом свету био познат као Велика рупа [Kimberley Big Hole]. Призор је био фантастичан, а величанствена рупетина – нема поетичног имена за тако нешто – необично фотогенична. Није имала облик вулканског кратера, како су Урошу говорили у Јобургу, него је то заиста била незамисливо велика рупа, створена не само машинама него и напорним појединачним радом помоћу пијука и велике корпе. Хиљаде рудара из целог света су ту радили током осамдесетих и деведесетих година 19. века, с тим што су они имућнији упошљавали црнце. Звали су их „*kaffirs*” – што није било, рекао је Урош Сузани, ништа увредљивије од отоманског петовековног назива „раја” за Србе. Корпа пуна комада стене би се изнела, па су се тек онда комади даље разбијали. Пошто су дијаманти јачи од пијука, нису се могли оштетити. Тај метод вађења је такође значео да није било могуће унајмљеном човеку-кафиру да прогута дијамант пре него што се корпа извади из рупе – што је било могуће у налазима алувијалних дијаманата у речним наносима недалеко од Кимберлија, као и у многим рудницима злата.

Веома окомити зидови рупе састојали су се од многобројних слојева стена најразличитијих боја. А на дну је било језерце чудесне зелене боје. Обоје су дуго стајали очарани. Изненада, Сузана је пришла Урошу, загрлила му рамена и прошапутала: „Хвала што си ми допустио да пођем с тобом. Ово чудо пре нисам видела и нећу га никад заборавити”. Било је скоро шест после подне, прилаз рупи се ускоро затварао и били су потпуно сами. У смирају, унутар рупе, птице су безазлено летеле унаоколо, мада су стене биле сувише глатке за гнезда. У музеју су сазнали да је дубина рупе преко двеста метара, а обод дугачак километар и по. За четрдесет и пет година, колико је рудник радио (затворен 1914), нађено је 2700 килограма дијаманата, извађених из двадесет и два милиона тона ископаних стена.

На путу назад у хотел, Урош је фотографисао групице црних људи који су седели под закржљалим дрвећем. Једна пумпа му је у дубоком сутону личила на неку кич илустрацију Нормана Роквелла [Rockwell]. Вечерали су заједно у хотелу и сатима блиско разговарали. Онда је Урош рекао Сузани да им предстоји дуг дан вожње до Кејптауна и да би требало да оде на спавање. Није се бунила, али га је пољубила у оба образа.

Он је, међутим, изашао да још мало процуња и ускоро ушао у неки бар у коме је попио пиво разговарајући са два љубазна белца локалца. Син једног, енглеског порекла, тренутно је био у војсци на граници Анголе и отац је био забринут. „Оружани герилци АНК

и других група су свуда – у Анголи, Југозападној Африци – Намибији, Мозамбику... само их у Боцвани и Свазиленду не толеришу, што ми дебело плаћамо.” Други човек, Африканер и много млађи, тренутно је био на кратком отпусту из војске. Рекли су Урошу да се служи две године (уместо три у Израелу), а затим 30–60 дана сваке године до шездесет и пете године (што је дуже него у Израелу). Опсадно стање, објашњавали су без потребе. А Урош је њима казао да предвиђа да ће и у његовој родној земљи кроз коју годину бити опсадно стање. Питао их је да ли су чули за Јосипа Броза. Како да не, чули су за „Тита”, знају да је умро. „Читао сам доста историје,” каже млађи човек, „и извините ако Вас вређам, али он је био прљави комуниста, зар не? Учио се у Москви под Стаљином, је л’ тако? Као и неки од овдашњих вођа АНК-а”. Урош је одговорио да се није увредио, напротив, и да му је све то познато. Обојица су му дали своје бројеве телефона „за случај да Вам икад ишта треба”.

6.

Рано следећег јутра, Урош је кратко радио гимнастику, а затим по договору закуцао на Сузанина врата да је пробуди. Чуо је како боса хита ка вратима, али је он већ брзо силазио низ степенице, из нелагоде да је не затекне полунагу. Одмах после раног доручка, наставили су пут југозападно. Постепено су из Хајвелда улазили у Велики Кару [Great Karoo], огромну полупустињску област. После неких сто педесет километара, код Хоуптауна, прешли су преко реке Оранџ. Била је широка и пуна жутомрке воде, за разлику од многих сувих корита која су дотле видели. Урош је рекао Сузани да га река Оранџ подсећа на Рио Гранде, коју Мексиканци зову Рио Браво, са значењем дивљине и храбрости, а која чини границу између пустиње југозападног Тексаса – који је некада цео био мексички – и државе Чиваве. Сатима су возили поред ниских брда и кроз мрко, трновито шибље отпорно на убитачну жегу и незајажљиву човекову руку. Време је текло. Сваки сат су се смењивали у вожњи, обоје пазећи да возача опчињеног једноличном пустињом не обузме сан. С времена на време, као фатаморгана, указало би се кроз измаглицу неко говедо. Стајало би непомично поред пумпе за воду коју је покретао суви пустињски ветар.

Негде после Западног Бофорта [Beaufort West], преко пет стотина километара од Кимберлија, с леве стране, на југ, изненада је са дна пустиње изронио ланац Великих црних планина [Groot Swartberge], који је розикасто светлуцао кроз испарења. „Види их, зар нису величанствене? Врхови су им преко две хиљаде триста

метара!”, ускликнула је Сузана. Наставили су кроз пустињу. Урош је возио кроз Леингсбург [Laingsburg], све док се нису зауставили, по Сузанином савету, у Матјисфонтејну [Matjiesfontein] – преко седамсто километара од Кимберлија. То је био пријатан градић са железничком станицом и зградама из прошлих времена које су биле реновиране с љубављу. Док су јели свој касни, позамашни ручак у ресторану „Laird’s Arms”, Сузана је поменула да у Матјисфонтејну стаје луксузни „Плави воз” из Преторије за Кејптаун. „Али нама је лепше!”, додала је, с дискретним, одраслим осмехом. Пошли су поново око 15.30 и преостало им је, рекла је Сузана, двеста педесет незаборавних километара до Кејптауна – али бар четири сата вожње преко два планинска прелаза. Тако је и било. После првог превоја, на планини реке Хекс [Hex Rivier Berge], пут је постао спектакуларан, прво док су се спуштали од Ди Тоитовог процепа [Du Toitskloof] кроз прекрасне планине с оштрим врховима у чувени виноградарски предео око града Парла (Paarl, „бисер” на африкансу), а затим, неких четрдесет и пет минута касније, кад се указао Кејптаун са својим брдима и чудесним врховима: Table Mountain, Lion’s Head, Devil’s Peak. „На све њих ћу се попети”, тихо је рекао Урош. Истог тренутка заљубио се у невероватни град на крајњем југу Африке, мада је томе допринела и лепа Јужноафриканка која је припадала том призору. Пошто није био склон самообмани, био је одмах свестан да су му се сличне ствари дешавале и раније у животу.

7.

Кад су стигли у Кејптаун, Сузана је прво помогла Урошу да нађе хотел, а онда ју је он одвезао у квартал Моубреј [Mowbray], где је делила стан са неколико студенткиња. Пред улазом у кућу, загрлила га је и пољубила на начин који је, чинило се, превазилазио другарство. Вратио се у свој елегантни хотел „Хелмсли” („Helmsley”) у улици Хоф, у коме је цена његове изванредне собе била само 35 ранда. Осећао се чило упркос дводневном путу од 1470 километара од Јобурга, али и мало ошамућен непредвиђеном блискошћу са Сузаном. У башти хотела сервирали су му лаку вечеру и питко бело вино из Стеленбоша [Stellenbosch], предела недалеко од Кејптауна. Седећи потпуно сам у мирисној башти, зурио је безбрижно и срећно у велику тамну силуету Стоне планине [Table Mountain], која се својим хиљаду метара високим, окомитим падинама и дугим, равним врхом надвијала над град с југа. Никад нешто тако равно није било чудесније.

Следећег јутра Урош се по договору одвезао до Сузаниног стана, где га је представила својим цимеркама као колегу свог

стрица и сапутника из Јобурга. Показала му је своју пријатну собу пуну свежег цвећа, које је очигледно купила рано тог јутра. Потом су се одвезли на универзитет у кварту Рондебош [Rondebosch]. Лепе зграде на падини, многе прекривене бршљаном. Сузана је уперила прстом на исток, ка великој заравни, и тихо прозборила: „Оно је township Crossroads [„Раскрсница“], насеље слично Совету”. Отишли су у зграду геолошког института. Главна секретарица, Анабела Леоне, пореклом из Торина, претходно се љубазно дописивала са Урошем у вези са његовим доласком у институт. Топло га је дочекала као знанца и доста успешно се претварала да није збуњена присуством и улогом Сузана. Одмах је Урошу дала велику коверту пуну писама која су стигла за њега и отишла да нађе шефа института. Урош је нестрпљиво отворио коверту и на врху хрпе нашао неколико писама из Француске са истим, њему добро познатим рукописом. Принео је једно писмо уснама и не гледајући Сузану тихо рекао „од Одиле”. Сузана је одговорила, такође тихо, „било ми је јасно”. Док је Анабела улазила у просторију са неколико професора, Сузана је промрмљала Урошу, „зови ме кад стигнеш”, кратко поздравила Анабелу и нестала. Урош је помислио, „како је лепа и горда та девојка!”

После дугог разговора са колегама уз кафу, али без алкохола, што се свакако не би десило на аустралијским универзитетима, Урош се вратио код Анабеле. Увела га је у пространи кабинет који му је додељен, с погледом на Ђавољи врх [Devil's Peak] и понудила му своју помоћ у налажењу стана. Урош је, наиме, одбио да станује месец и по дана у неком универзитетском станчићу близу института. Због слабог ранда, цене у Јужној Африци су биле веома ниске и Урош је желео стан с погледом на море. Анабела је имала италијански укус и одмах све схватила. Предложила је да дође по њега следећег дана у „Хелмсли”.

То вече, Урош није телефонирао Сузани. Плашио се да ће се и она добронамерно понудити да му помогне у трагању за станом, а он би морао да је одбије. Урош је у неким стварима био прорачунат. Било је јасно да ће му елегантна зрела жена од око тридесет и пет година, запослена на универзитету и десетогодишња жителка Кејптауна, бити кориснији компањон у овом послу.

8.

У десет часова следећег дана, Урош је стајао пред „Хелмслијем” чекајући Анабелу. Она је бучно зауставила свој кабриолет алфа ромео спајдер тик пред Урошем и тачно на време. Он је погледао на свој сат и насмешио се, а она је узвикнула: „Не чудите се

што не касним! Ја сам са севера Италије. Ми смо више Аустријанци него јужњаци!” Нагнула се и отворила врата, нехајно (ненамерно?) приказујући своје импресивно попрсје. Уопште, у својој блиставо белој летњој хаљини и црвеном спортском аутомобилчићу са отвореним кровом, Анабела је представљала мудру комбинацију озбиљности, шарма и заводљивости.

Мада је Анабела имала дугу листу могућих станова у лепим квартовима близу плажа, Урош се одлучио за први који су посетили. Био је на врху двоспратне куће на Бич Роуду у Си Поинту [Beach Road, Sea Point], на самој плажи, с две спаваће собе и трпезаријом, одлично опремљеном кухињом и великим купатилом, и поврх свега, са пространим терасом која је гледала на плажу. Таласи јужног Атлантика су се разбијали на црним стенама четрдесетак метара од обале. А само нешто преко десет километара северно, видело се острвце Робен на коме се у том моменту, у ужасном затвору, налазио Нелсон Мандела.

После је Анабела возила поред четири нанизане плаже Клифтон, па уз планину, кроз опојне Кејп борове шуме, сличне онима које је Урош доживео у градићу Кармел на калифорнијском Пацифику. Нестварни погледи су се отварали из сваке олуке, са Стоном планином која се охоло надвијала. После прелаза „Врат” [Kloof Nek], веома заобилазно, кроз дивоту, спустили су се на плажу Сондерсова стена [Saunders Rock Beach]. Тамо се окупила мала група Анабелиних пријатеља. Одлично вино и сир, пријатан разговор. Неколико жена је меркало Анабелу и Уроша, процењујући. Пред сам залазак сунца, он је одшетао сам стотинак метара, дискретно се скинуо, и без ичега на себи брзо ушао у таласе и пливао неко време. Касније га је Анабела одвезла у свој стан на још разговора и још бољег вина, пршуте и сира. (Кома су потребни Његуши и Паг?) На тепиху поред Урошевих босих стопала и на његовој подлактици, Анабела је приметила песак који је на свом телу донео са плаже. Прихватио је њену не баш лукаву понуду да се окупа у великој, удобној кади.

9.

„Па је л’ ти Селимена нашла стан?”, одмах је Сузана упитала Уроша, смејући се помало вештачки, кад су се видели неколико дана касније на универзитету. „Селимена?”, зачудио се он. „Ма, да, знаш, она каћиперка у Молијеру... где беше... у *Мизантропу*... она што воли да флертује? Е, госпођица Анабела са Геологије ме мало подсећа на њу, ха, ха”. Урош је искусно заобишао замку и уклонио подозриви поглед нежно погладивши Сузанин образ и позивајући

је да следећег дана дође да види стан. Касније тог дана, одвезао се на брдо Сигнал [Signal Hill], с ког се отварао изванредан поглед на север, а затим је изненада одлучио да се жичаром попне на Стону планину. Ишла је горе-доле сваких тридесет минута, цео дан до десет увече, веома брзо, за само пет ранда. Поглед са врха био је ошамућујуће диван, вредан крика усхићења. Видео је и Си Поинт где му је био стан и острвце Робен где је био Мандела. Пола сата касније, магла се уваљала са југа, из правца Рта добре наде и сакрила Лажни залив [False Bay]. Урош, естета и планинар, попут енглеских лордова који су у 19. веку „открили” врхове швајцарских Алпа дуго пре локалних сељана, рекао је себи: „Ово је место за мене! Но следећи пут ћу се попети својим ногама.”

Кад је следеће јутро отворио очи, лежао је на боку и са јастука, не подиравши главу, видео таласе који су се разбијали о црне стене. Схватио је да их је слушао целе своје спокојне ноћи, а да их није био свестан. Већ пре осам часова, одвезао се у израелски кафе на оближњем Hofweg Seerpunt да ужива у типичном блискоисточном доручку на који се навикао током свог недавног једномесечног боравка у тој дирљивој библијској земљи. После подне, после предавања на универзитету, стигла је Сузана аутобусом у његов стан. Прелепа је била у лакој летњој одећи. Донела му је као поклон за уселење две енглеске музичке касете: нежну, романтичну Кејт Буш [„Hounds of Love” / „Пси љубави”] и постпанк групу Џој Дивижн [Joy Division, са „Love Will Tear Us Apart” / „Љубав ће нас растргнути”], песмом којом Ијан Кертис [Ian Curtis] хипнотичким гласом пева из гроба. Ијан – неизмерно талентован, депресиван, пред разводом и епилептичан, обесио се 1980. у двадесет и трећој години живота. Сазнала је Сузана током њихове дуге вожње из Јобурга да Урош воли ту музику. Загрио ју је чврсто да се захвали. Препустила се затворених очију, а затим отишла у купатило са својом торбом говорећи, „Донела сам купаћи костим. Идемо на плажу!” Изашла је из купатила у свом екстракратком шортсу и минијатурној блузи који су једва покривали бикини. Упутио јој је дуги мушки поглед који је очекивала, па се брзо окренуо.

Цело слепоподне провели су потпуно сами на плажи Трећи Клифтон. Разговарали су дуго, а касније, док је Урош трчао својих прилично редовних седам-осам километара, Сузана је мирно, у свом минималистичком бикинију, читала дебелу књигу *Vivisector* аустралијског нобеловца Патрика Вајта [Patrick White] коју јој је Урош позајмио. Затим је Урош пливао сам, далеко, у бесним, леденим таласима. Сузана је стајала на ивици жала и пажљиво га посматрала. Претходно се извинила, говорећи, „бојим се ових великих таласа, знаш да ја нисам одавде него из Јобурга; уосталом, ти си луд!”

Кад је изашао из воде, донела је велики плави убрус на коме је седела и истрљала му најежена леђа и прса. Била је невероватно близу и много више гола него полугола. Успео је да је не додирне. Рекла је озбиљно: „Мило ми је да те већ довољно добро познајем да сам сигурна да ово опасно пливање не упражњаваш да би се правио важан!” Међутим, он јој је одмах, смејући се, одбрусио: „И ја тебе већ довољно добро познајем да сам сигуран да на себи не носиш само те једва видљиве парчиће тканине да би се правила важна!” Е на ово се прво уозбиљила, па се затим насмејала и фронтално га загрлила. Благо ју је одгурнуо и припретио прстом.

Што се тицало њеног коментара, био је заиста сигуран да у његовом трчању и пливању у великим таласима, далеко од жала, никакве лажне младићке глупости нису играле улогу. Телесна дисциплина му је била важна, као и способност да се брзо привикне на нове околности и безбедно преживи у свакој земљи. Додуше, и одређена доза ризика била му је прихватљива и драга. Знао је добро да је пуста океанска плажа чије струје није познавао, са таласима од три-четири метра, ризична ствар. Ослањао се на познавање плажа Јужне Калифорније, рођакама јужноатлантских плажа по величини таласа и хладној води; знао је шта да ради ако наиђе на *rip current*, струју која може да незадрживо одвуче неискусног пливача далеко од обале.

Научио је да плива у трећој години живота поред малог мола на дубровачкој плажици „У два пенатура”, под Ловријенцем, са својом Наном. Око десете године играо је прилично опасне игре шуге против старијих дечака испод савских сплавова, са њиховим дрвеним кавезима унутар сплавова тик изнад муља, и зарђалим бурадима на којима су сплавови почивали. Издржљивост је касније стекао играјући јуниорски ватерполо у београдском „Партизану” и одржавајући кондицију током лета пливајући од дубровачког хотела „Аргентина” до острва Локрум и натраг, као и преко сланог језера на Мљету. У оба случаја често је пливао краул у ватерполо стилу, гурајући лопту челом по површини мора. Одмалена је осећао да га реке, мора и океани воле, да га никад неће удавити, да су они његова природна средина. Међутим, знао је и да их треба – као и своје родитеље и високе планине – изузетно поштовати.

О свему томе и много чему још причао је Урош Сузани те вечери без месеца на тераси свог стана. Гуцкали су одличан *Uiterwyk Blanc de Noir*, а она је полако сазнавала понешто о земљи у далекој југоисточној Европи у којој се он родио, потпуно непознатој њој, деветнаестогодишњој Јужноафриканки. Седели су сатима, близу једно другом, с коленима која су се додиривала, слушајући Кејт Буш, Џој Дивижн, Њу Ордер и Дејвида Боуија (нарочито *Low* и *Heroes*).

Као и у колима кад су путовали из Јобурга, Сузана му је причала о веома интимним стварима и, као и тада, додала би „ово само моја старија сестра Џил зна”. Океан је хучао у иначе свеопштој тишини. Изненада, Уроша је једна мисао штрецнула: „Осећаш ли велику влагу у ваздуху јер су таласи тако близу? Замисли како је на острвцу Робен окруженом океаном... читао сам да Манделу и друге затворенике у њиховим тамошњим самицама ужасно мучи хладна влага која продире у све...”

Као да је добила удар струје, Сузанина глава је одскочила са Урошевог рамена. Села је усправно на балконској софи од рапавог бамбуса. Пиљила је у Уроша неколико момената, а онда се смирила. Шапутала је: „Да... сви ми то знамо. Крис, мој стриц, стално говори о „Нелсону”. Пол говори много ређе и увек о „Мандели”. Тата редовно подсећа Крису да је Мандела злочинац, да је имао битан удео у убиствима полицајаца...” Урош ју је помно посматрао. У овом случају, отац је био снажнији фактор него либерализам њене студентске младости и наводно напредног стрица. „Добро”, рекао је тихо, „А шта ти мислиш?” Дуго није одговорила. Затим је опет положила своју умиљату главу на Урошево раме, припила се, и прошапутала: „Ја...хоћу да све буде овако”.

Баш тада се са улице чула велика галама. Аутобус без крова стао је поред плажице пред њима, а око десетак веселих младих бекрија поређало се уз металну ограду с намером да уринира на плажи. Урош је стао на ивицу терасе, а Сузана му се одмах придружила. „Хеј, момци, ово није депонија! Ни Аустралија, земља Окера! Доста!” Наредба са терасе на врху куће у мраку имала је велики утицај. Младићи су били посрамљени и доброћудни. Полни органи су брзо, несвршеног посла, убачени у гаће, рајсфершлуси ззип! повучени, а смех се заорио. Један се окренуо другу: „Па ти си из Аустралије! Шта кажеш на ово?” „Е, код нас, кад попијеш сувише пива и пишаш себи у гаће зову те Окером!” Један други младић дошао је до средине улице, пијано се поклонио Сузани и Урошу и узвикнуо, „Извините драги љубавници! Да вам је са срећом!” Друга двојица, држећи један другог око паса, одгракали су им, као серенаду, почетак наполитанске песме „Santa Lucia”: „Sul mare luccia l'astro d'argento...” И онда су им послали пољупце и сви се потрпали у аутобус.

Сузана и Урош су се погледали у мраку и тишини и кисело се насмејали. Моменат за ко зна шта је прошао. Сузана се сетила својих раних сутрашњих предавања из молекуларне генетике и спремила се да пође. Урош јој је позвао такси. Док су силазили низ степенице, Лу Рид је тихо певао. На улици, опет су се дуго гледали држећи се за руке. Сузана се захвалила Урошу што није

предложио да је одвезе својим аутом јер су сувише пили. Док су чекали, Сузана му је предложила да се следећег уторка, 10. фебруара, одвезу у Стеленбош и обиђу тај чувени виноградарски крај. Одмах се сетио да ће то бити њен двадесети рођендан, али није рекао ништа сем да се радо сложи. Док су се фарови примицали, Сузана се целим телом снажно припила уз Уроша. Возачу таксија су изгледали као љубавници после чина.

10.

У наредним данима, Урош се главачке бацио у локални живот. Трчање и пливање рано ујутро. Шалио се са сурферима које је лако побеђивао у краул спринту паралелно са обалом и говорио им да су без својих дасака дављеници. „И још, шта би ви јадници радили да вам дам ватерполо лопту?” Пијући сок од гуаве, полунаг, на сунцу, водио је пријатне разговоре с балкона на балкон с госпођом Алисон Пинкус, својом тихом, елегантном и луцидном осамдесетдвогодишњом „газдарицом”. Волела је Уроша матерински јер је био учтив и паметан, млад а космополита. Био је и упућен у модерни Израел и пропутовао га далеко више од ње. У разговору, често би му рекла, смешећи се, „иако не личите, јесте ли сасвим сигурни да нисте Јеврејин?” Урош је то повремено чуо у Израелу. Међутим, госпођи Пинкус није се допадао сефардски израелски брачни пар у чијем је кафеу на *Hofweg Seepunt* Урош често доручковао. „Пазите, није тамо чисто. Они су попут Арапа. И неће овде моћи дуго, јер су расисти, не трпе ’Кејп обојене’ [*Cape Coloureds*], а камоли црнци.” Ништа од тога није чудило Уроша. Мало ко је заиста волео било кога у Јужној Африци – као у његовој родној земљи.

Затим пењање по чудесним Кејп брдима: већ дан после Сузанине посете, сјајан успон на прелепу Лављу главу [*Lion's Head*]. Занемаривање неколико постављених високих металних лестви и три дуга ланца за помоћ у пењању и уместо тога, све само прстима на рукама и ногама, без помагала, лицем уз литицу. На врху, два млада пара. Какво разочарање. Тако је хтео да буде сам... ипак, видик без премца који није могуће описати. Огромна, километарска стрмина, са дрвећем и стенчугама, провалија све до плажа и хотела „Президент”, бочно од мале зграде с његовим станом. А далеко на север, у измаглици, на копну, чувени *Bloubergstrand* („Плажа под плавим брдом”) с најбољим погледом на Стону планину. Одмах западно од ње, острвце Робен. Прогонио га је тај равни ружни партљак земље способан само да некога пороби, мучи и... дотуче?

Као и увек после грдног пентрања, кад је сео у ауто да се врати, урлао је од среће и возио веома брзо низ серпентине у разним правцима. Тако је стигао на дивну плажу с велшким именом Ландудно [Llandudno]. Од паркиралишта до плаже било је потребно пола километра пешке, што је Урош претворио у четири километра трчања. Затим је пливао у огромним таласима, па лежао дубоко дишући у песку, потпуно, свечано сам. Из руксака је извадио најновији број америчког часописа „New Scientist”, који му је дала Анабела, и читао сат-два. Онда је протегао ноге, погледао око себе и уз планину, и ушетао у океан. Захвалио се таласима који су надирали, све већи, дозвани његовом љубављу. За Уроша, океан је био огроман, диван дивљи пас који га је волео и махао репом.

Док се пред залазак сунца враћао кући, возећи поред бројних плажа, разне аутостоперке у купаћим костимима би покушале да га зауставе. Махнуо би им, послао пољубац, и рекао у себи, „Nothing doing”. Није желео њихова полумокра, полузнојава тела, са помадом на лицу и песком у гузици, у свом ауту. Готово чим је стигао кући, звонио је телефон. „Где си био цео дан?” Наравно, била је то Сузана, а не девојка коју је заиста желео да чује. Одила у Шартру није знала његов нови број. Пристојно је завршио разговор са Сузаном, па позвао Одилу јер се осећао кривим. Велика љубав, па сузе. Сазнао је да је њен отац Марсел, рендгенолог у Орлеану, осуђен на три месеца затвора зато што је државној здравственој установи потраживао новац за непотребне прегледе пацијената. Јадна Одила, отац којег је обожавала крао је од државе не би ли пружио својој породици (и себи!) малу вилу поред мора у источним Пиринејима, близу Колијура [Collioure] – градића који су због изузетног светла често посећивали Матис и други сликари. Одила је била неутешна и није ни покушала да брани оца. Осећао је да она не трпи људску похлепу и непоштење, па ни очево, попут њега самог. Но шта је Одила ту могла са својих двадесет година? „Једина добра ствар јесте”, мислио је Урош, „што ми се одмах поверила.”

11.

Следећег јутра му није било до одласка на универзитет због мрачних мисли о Одидиној породици, али је баш због тога дошао до једног открића. Шетајући полако поред плажице близу своје куће, наишао је на скромну таблу коју раније није приметио и за коју није знао – што је, с обзиром на текст на њој, као и његову професију, било скоро невероватно. „Његова” плажа звала се „Краљичина”, а делове текста Урош је одмах забележио: „*Комисија историјских сјоменика*: Стене између ове табле и мора показују

изванредну додирну зону тамног шкриљца и светлог интрузивног гранита. Овај веома занимљив пример контакта седиментних и еруптивних стена први пут је забележио Кларк Абел [Clarke Abel] 1818. године. Од тада, ово откриће било је једно од инспирација за развој геологије. Међу многима који су посетили ово место био је Чарлс Дарвин: описао га је 1836. године.” Срамота да ово није знао! А каква дивота живети педесет метара од места где је Дарвин стајао.

Поправљеног расположења, Урош се одвезао десетак километара у Рондебош на универзитет. Узео је своју пошту: неколико дирљивих писама од Одиле пре него што је сазнала за очеву срамоту; неколико љубазних позива са других универзитета у Јужној Африци (Дурбан, Блумфонтејн, Преторија) да одржи предавања; писма од колега у Калифорнији, Израелу, Русији, Немачкој, Аустралији; писмо од мајке у Београду, топло и храбро, с обзиром на политичку ситуацију на Косову; и два писма у једном од тетке Српкиње, на српском, и тече Енглеза, на енглеском, из Лондона. У свести је јасно видео драго лице своје мајке у њеном омиљеном кутку у пространом стану на самом врху Доситејеве улице, преко пута Позоришта, као и диван поглед на Рицентс парк са Честер Гејта из стана тетке и тече у коме је често боравио још од своје девете године. Затим је разговарао са неколико професора и постдипломаца о стенама на Краљичиној плажи, као и о најновијим геолошким налазима у пустињи Калахари у западној Боцвани.

После тога је с Анабелом ручао у пријатном малом италијанском ресторану. Несмотрено јој је поменуо да то послеподне намерава да посети чувено виноградарско имање Велика Констанција [*Groot Constantia*], неких дванаестак километара на југ. На то је Анабела, као да је само то чекала, позвала себе да му се придружи. Није могао да је учтиво одбије, мада је то желео. Наиме, имао је лични позив телефоном од Д. Ј., власника тих изванредних историјских винограда (што су уредили пријатељи његове породице у Енглеској, велики увозници скупих вина), а сад је требало да неког непозваног доводи. Додуше, Анабела је била паметна и отмена жена које се нико не би стидео. Ипак... но пристојног излаза није било. И тако су пошли Урошевим аутом источним ободом Стоне планине до Констанције кроз прекрасан предео. Обоје су добро знали да је ово виноградарско имање било прво зачето у Јужној Африци, крајем седамнаестог века, од стране имућних холандских колониста.

Провезли су се кроз импозантну гвоздену капију – није било чувара – и возили се неких двеста метара елегантном алејом до полукружног шљунчаног паркиралиша пред главном зградом.

Била је наравно у класичном Кејп Дач [Cape Dutch] стилу, сјајно бела у прелепом контрасту са богатим суптропским растињем.

Урош је паркирао свој скромни јапански ауто поред једног ролс-ројса, а ту су били и астон мартин и два ципа. И даље се осећао мало непријатно што их је било двоје, али је то осећање одмах развејао љубазни и неусиљени домаћин који је био сишао низ десетак степеница пред главним улазом и чекао их са широком осмехом на препланулом лицу. Спортски комотно одевен, без трунке надмености, Д. Ј. је био прави *lord-of-the-manor* холандско-енглеског порекла. Испоставило се, током неких шест часова које су Анабела и Урош провели с њим и његовом супругом Шели, да је Дони, како је инсистирао да га зову, био једну петину стари аристократа, петину богаташ, петину човек који је знао да рукама ради с лозом у винограду и лако општи са физичким радницима, петину енолог, мајстор вина, који је завршио студије на Калифорнијском универзитету у Дејвису, а највећу петину, ако се тако може рећи, и како је себе сматрао, био је белац-урођеник, не мање *Африканац* од неког из племена Зулу или из Кејп-обојене апартејдске групе различитих „мешанаца”.

Дони и Шели су Анабелу и Уроша провели кроз целу дивну зграду са првокласним европским намештајем. Дуго времена су провели у библиотеци и архиви. Видели су поруцбине, признанице и рачуне клијената и бродских компанија старих скоро двеста година. Почетком деветнаестог века, изванредна вина Велике Констанције пио је Наполеон, а крајем тог века Бизмарк. Затим их је Дони ципом провезао једним делом огромног имања: зграде с најсавременијим уређајима, модерне бараке за раднике, које ни најмање нису личиле на Потемкиново село. Коначно су све четворо сели за сто за дегустацију. Служена им је рана вечера, лака али разноврсна, тако да су пробали разна вина Констанције, укључујући чувени *Pinotage* (*Pinot Noir* + *Cinsaut*), али и најчувеније, веома скупо вино тог величанственог краја и микроподнебља, *Groot Constantia – Grand Constance* (100% црни и бели *Muscat de Frontignan*). Током свега тога, Шели и Анабела су пробале вино и сасвим мало пијуцкале, а Дони и Урош су мушки пили.

Пијење се још повећало кад је у разговору откривена једна коинциденција која је довела до непријатних сазнања. Испоставило се да Урош – не преко својих рођака у Енглеској, него лично – добро познаје Нел, ћерку јединицу једне породице у Лондону, а да Дони и Шели познају ту породицу зато што је та млада жена једно време била вереница њиховог сина, такође јединца, Адама. А он, који је тада студирао у Енглеској, сада је у Дејвису, у Калифорнији, где ради на докторату из енологије попут свог оца. Кад је

све то било речено, настао је мук јер је Урош, пребледелог, готово скамењеног лица, зурio мало у Донија, мало у Шели. Затим је промрмљао: „Чујте, нешто страшно се десило. Пре само три дана, Нел ме је позвала телефоном из Кардифа у Велсу. Добила је мој број овде у Кејптауну од мог тече у Лондону. Рекла ми је, јецајући неконтролисано на телефону, да су њени родитељи два дана раније обоје погинули у саобраћајној несрећи у Велсу.”

Поново мук од неколико минута. „Догодило се њиховом кривицом. Прешли су на супротну страну пута... знате како су узани путеви тамо... вече, мало магле, али и... нешто алкохола... судар с камионом... на лицу места.” Дони је гледао у сто и онда искапио чашу пред собом. „Да ли Вам је, Уроше”, муцао је, „Нел рекла да је обавестила Адама?” Погледао је Шели у очи које су сузиле и одмах наставио: „Видите драги Уроше, Адам је био веома близак с Нелиним родитељима... а њу је просто обожавао. Међутим, из разлога које никад нисмо сазнали, а можда ни њени родитељи, раскинула је с Адамом... знамо да су њени рођени родитељи њу набеђивали, да се спанђала... извините... с неким другим. Адам је онда побегао у Калифорнију.”

Затим је Дони скочио са столице и отрчао из трпезарије. „Отишао је да зове Адама у Дејвису... ја то не бих учинила. То ће поново уздрмати нашег Адама, који се једва подигао из рова рањених. Поготову ако га Нел није сама позвала да га обавести”, говорила је Шели и додала, не тражећи сагласност од Анабеле, „жене умеју да буду подлије од мушкараца”. После неколико минута свеопштег ћутања, Шели им је свесрдно понудила да заноће у Констанции. „Било је ово дивно вече, али се много пило... мислим на мушкарце... ово вино је јако, скоро четрнаест процената... много је спаваћих соба у овој кући.” Погледала је прво Анабелу па онда Уроша и додала, без икаквог ироничног призвука, „имамо једнокреветне собе и оне с брачним креветима”. Урош је то одмах одбио, што је учтивije могао, не консултујући Анабелу. Учинило му се да се она мало рогуши због тога. Није га било брига.

Дони се вратио жутог лица. Свима је било јасно да Нел није обавестила Адама. Схватио је да Анабела и Урош одлазе и као да му није било право. Желео је компањона за пијење до зоре. Пришао је Урошу и нежно обухватио његову главу. „Разумем Вас. Ценим Вас због много чега. Како бих желео да сте мој старији син. Да утичете на Адама.” На свој учтив начин, бацио је полупрезрив поглед на лепу Анабелу. И она и Урош су схватили тај поглед пун аристократске љутње: на крају крајева, по Донију, Анабела није припадала, била је неуспели женски еквивалент мушкараца који је обрлатио девојку коју је њихов савршени, осећајни, господски син

одлучио да обожава. Дони је снажно загрлио Уроша зато што је замишљао да за Уроша Анабела не представља ништа.

Шели и Дони су их испратили до јапанског плеханог јадничка. Срдачно су се опростили. Пред њима, Урош је казао Анабели: „Молим те ти вози. Приметио сам да си само гуцкала. Трезна си. У реду?” И тако су пошли. Урош је махнуо кроз прозор, па се дубоко завалио у седиште још пре краја алеје. А тада, мало се зачудио да је Анабела скренула десно, а не лево. С његовом савршеном мапом у мозгу, Урош је знао да лево значи Кејптаун, а десно Индијски океан. Међутим, није га било брига. Размишљао је о Нел, о том дивљем *coup de foudre* и том лудом времену у Челзију и Фуламу, и дискотекама у Мејферу, с том невероватном девојком. Забранио је мозгу да мисли о Адаму, кога никад није ни видео ни упознао, и кога Нел никад није помињала.

Кад се пробудио, осећао се чудно. Знао је да није дуго спавао ни дуго путовао, а и да није био где је желео да буде. Није чуо бесконачне, велике, хладне таласе Атлантика. Овде је био поред мора, али није било таласа, а и мирис је био сасвим другачији. Нагло се уздигао у седишту, „где смо?” Анабела се насмешила и рекла, „у Маузенбергу, спавао си дубоко, ових двадесетак километара.” Био је запањен, али још увек мамуран: „У Маузенбергу, на Лажном заливу? На Индијском океану? Зашто?” Анабела се промешкољила. „Прво, захвали се што сам нас безбедно возила док си био пијан. Друго, Маузенберг је лепо место и ово је Индијски океан, на коме никад ниси био.” Атлас у његовој глави се успротивио: „Био сам, на Балију и Андаманима, и Гои, и Мадагаскару!” Она се насмејала: „То нема везе. Ово је југ Африке! Одавде је много ближе Антарктику!” Размислио је: „Да, мораћу да обиђем Кејп Хорн да бих стигао ближе.” Није попустила: „И то би једва било ближе!”

„Али слушај, господине бездушни љубавниче”, наставила је, „кад се све речене чињенице узму у обзир, јасно је да си ти био тај који је у Лондону завртео главу тој Нел! Нагнао је да прекине веридбу и онда је пустио 'низ реку'. А она, јадница, теби јавља о страшном удесу својих родитеља, а Адаму, који је волео те људе, а њу и даље обожава, не јавља ништа. Можда су се и Шели и Дони досетили. Стиди се!”

Те речи су га пресекле, али је остао миран. Погледао ју је. Била је веома лепа. Осетио је сексуално узбуђење. Да је узме овде у колима јер је то очигледно желела? Не, неће јој удовољити. „Лупаш. Ни на који начин нисам Нел нагнао да прекине веридбу. Нисам о томе уопште знао. И свакако нисам једини пријатељ, бивши љубавник, ако желиш, коме је она јавила о удесу. Пази шта говориш јер

прљаш женски род више него мушки, како и треба, усталом. Али ме баш брига који је род покваренији!”

Стајали су неколико минута близу плаже и буљили под најмлађим месецом у црно пространство. „Немој да се дуриш”, покушала је да се припије уз њега. Склонио је њену руку, али не грубо. Опет је осетио велико узбуђење и опет се уздржао. Затим су ушли у оближњи хотелчић. Урош је зграбио кључ од портира неодређене расе и отетурао се низ ходник у собу, пуштајући Анабелу да човеку да измишљене податке и новац. „Баш сам простак, али...” У оделу и ципелама бацио се на леђа у кревет и заспао. Десетак минута касније, пробудило га је дивље женско дисање. У полумраку је видео Анабелино наго бело тело како се ритмички диже и спушта на његовом уду.

12.

Следећег јутра Урош се пробудио рано, у зноју и мамуран. Било је загушљиво у соби, а он је на себи имао ципеле, влажну кошуљу и панталоне спуштене до колена. Анабела је спавала нечујно дишући, изазовно лежећи гола на боку. Коса јој је падала на дојке. У купатилу туш није радио и он се некако опрао на умиваонику. Натерао је себе да љубазно пробуди Анабелу и убеди је да изађу из те собице што пре. Боси су два пута прошетали целом плажом, мало говорећи, али пажљиви једно с другим. Небо је било тмурно. Урош је тада обавио свој уобичајени ритуал при првом сусрету са неком огромном водом. Ушао је у афрички Индијац до колена, ставио неколико капи воде на усне, и прекрстио се на православни начин три пута, молећи се Богу за своју породицу и све добре људе. Коначно су сели у ауто, Урош за воланом. Неочекивано, Анабела је упитала да ли је и њу укључио у своју молитву. „Јесам,” одговорио је искрено, „ти си добра”.

Одвезли су се до малог ресторана у Маузенбергу. После ручка, Урош је из ранца извадио малу књигу, једно старо издање *Блаја цара Рагована* Јована Дучића. Отворио је књигу насумице близу почетка и показао Анабели ћирилични текст. „Како је лепо то писмо!”, узвикнула је искрено. „Да... а слушај ово, превешћу ти. Из првог је одељка, 'О срећи'. Као да је о мени: 'Што успемо нашом памећу, покваримо нашом ћуди; а што успемо нашом добротом, упропастимо нашим пороцима; и, најзад, што постигнемо својом мудрошћу, изгубимо нашим темпераментом.'” Дуго су се гледали без речи.

„О таквим чудним стварима размишљаш! У рано јутро, после сувише вина и мог ноћног силовања...” Насмешила се. „Ето, признајем

да је тако било... а врло добро знаш да би мало жена то признало. И то филозофирање које те фасцинира – тебе, геолога, који би требало да буде досадан као што су професори из те феле са којима радим на универзитету. Невероватно.” Заћутала је. „Али сад ћу да те вратим на земљу, то јест, у земљу у којој ја живим, а ти гостујеш. Не морам овде да живим. Могу да се вратим у Торино. Али, ето, настављам да живим у овој земљи. Чудесној и опакој. Погледај ово.”

Пружила му је примерак новина *Cape Times* за ту недељу 1. фебруара 1987. године који је дотле разгледала. Урош је и раније видео тај таблоид у лондонском стилу и увек био запањен количином сексуалне вулгарности у сликама и речима. Но овог пута, све је било екстремније. На првој страници листа била је фотографија две изазовно полуголе девојчице од дванаест година које су се „сетно присећале” свог тринаестогодишњег „екс-бојфренда”. А тај дечак, Малколм Преторијус, само неколико дана раније нађен је у канти за ђубре исечен у комаде. Његова мајка је успела да га идентификује по једном од стопала.

13.

Следећих дана Урош је одржао неколико предавања колегама и студентима, али је избегавао просторије института за геологију где је царевала Анабела. И Одила, с којом је свака три-четири дана разговарао телефоном лажљивим гласом, постала му је помало страна. Није знао како да назове разлог. Осећање кривице? Гнушање собом? Прво преслабо, друго прејако. Њен отац у затвору? Од Одиле су стизала писма младе заљубљене девојке на која је повремено одговарао. Трчао је све даље и брже, што чешће узбрдо, у разним деловима Кејптауна, поздрављајући људе, жене и децу свих раса, у извесној мери неопрезан. Са својом сусетком, госпођом Алисон, наставио је често да разговара преко балкона, а она би му понекад донела укусан ручак који би се састојао од хладне пилетине и кинески спремљеног поврћа са сосом од сенфа и мајонеза, и са свежим ананасом за десерт. У универзитетским новинама *Argus* пратио је ток чувеног дуела за Пехар Америке (*America's Cup*) између једрилица из Сан Дијега у Калифорнији и Перта у Аустралији. Победила је калифорнијска једрилица у четири од седам трка одржаних код Фримантла близу Перта, који је добро познавао.

Једног дана осетио се нарочито физички спремним и одлучио је да одржи обећање које је себи дао кад се жичаром (као да је Алисон Пинкус!) попео на Стону планину. Овог пута, био је петак, 6. фебруар, то ће учинити својим ногама – мада се испоставило да су

биле потребне и руке и ноге. Паркирао је поред доње станице жичаре и почео да се пење у 10.45. Десетоминутно пењање уз стрмину довело га је до Контурне стазе [Contour Path]. Пошао је њом налево и после преласка првог потока упутио се одмах великом стрмином („заиста блентаво”, мислио је касније), што му је донело истински опасно верање уз, потом низ, па поново уз изузетно окомите стене. Изгубио је четрдесет минута крећући се укруг, али је то била добра вежба и опомена. Наставио је даље источно по Контурној стази и после преласка четвртог потока коначно нашао стазу за Platteklip Gorge (клисуру). Била је то веома стрма стаза, чему је требало додати врућину од 33 степена. Урош је претекао неколико других планинара и поздравио се са сваким. Сви су били белци. Поред стазе, на једном месту, указала се масивна глатка стена на којој је огромним словима било написано ANC (African National Congress, АНК) у хоризонталном триколору црно-зелено-златно. Иста или нека друга рука, пријатељска или непријатељска, доцртала је велики црвени срп и чекић.

Урош је стигао до врло уског, прелепог врха клисуре у 13.00 часова и онда му је требало још само десетак минута до горње станице жичаре (1084 м.). Поглед с врха Стоне планине, холандског Tafelberg-а, био је невероватан. Нашао је мало хладовине и скинуо с главе своју белу мајицу која га је током пентрања штитила у бедуинском маниру. Сетио се да је управо то чинио на најјужнијем делу Синајског полуострва, током бескрајног самотног пешачења до рта Рас Мухамад. Упркос стравичној жежи, тада је пио само мало разблажену руску вотку, јер се све време на Синају – после бивања у свитање на врху Мојсијеве планине (2285 м.), изнад манастира Свете Катарине, оне мучене на точку у IV веку – осећао свемоћно.

На врху Стоне планине, међутим, пио је чисту хладну воду из клисуре Платеклип. Но и овде се осећао моћно. Израчунао је да му је било потребно два и по сата да се попне по великој врућини, али кад се одузме 40 минута глупе грешке, то је било свега сат и педесет минута. У ранцу је имао најбољи водич за ходање по Стоној планини, написала га је Шерли Броси [Shirley Brossy], у коме је наведено да су четири и по сата потребна за успон. У малом ресторану на врху жичаре појео је чоколадицу и попио сок од беле рибизле. Затим је размишљао о оном натпису „ANC” – снажном и, чинило се, неуништивом. У том моменту постао је сигуран да ће АНК победити, да је тај покрет неустрашив и незаустављив. Међутим, кроз главу су му пролазиле и друге мисли. Шта ће црни Африканци да раде у овој земљи са српом и чекићем? Шта ће бити са Африканерима, белцима холандског порекла, који су такође

Африканци преко триста година и који немају куда да оду? Као што су Срби у Лици домороци, пало му је на памет.

Нешто га је нервирало у том натпису „ANC” и коначно је схватио шта. Од четврте године Урош се са родитељима пео на планине у Србији и Словенији, а они су га притом учили планинарском бонтону. Кад је мало одрастао, указано му је на једно од најсветијих правила тог бонтона – да се горде, дивне, чисте планине не смеју унаказити ма којом врстом политике, ма којим натписима. У то време, нарочито на српским планинама, то се односило на поданичке усклике Брозу и КПЈ.

Урош је био „добро дете”, а касније један од оних људи који све памте и честите родитељске савете усвајају за цео живот. И тако, кад се крајем седамдесетих година попео на планину Елберт у Колораду (4401 м., што је највиши врх Стеновитих планина у Северној Америци), разљутио се кад је на самом врху, у челичном цилиндру везаном ланцем за камену пирамиду, у коме планинари остављају пријатељске и духовите поруке један другом, нашао цедуљицу са овим текстом:

Karlheinz Walter, 1000 Berlin 36, Kottbusserdamm 88, West Germany
Es lebe Mao Tse Tung und die internationale Arbeiterklasse

– ROTFRONT

Касније исте године, кад се нашао у Берлину, Урош је отишао на ту адресу и зазвонио на врата на четвртом спрату. Један млади човек их је отворио. „Карлхајнц?”, питао је Урош. Кад је човек климнуо главом, Урош му је пружио копију увредљиве поруке планини Елберту и рекао на немачком: „Убудуће, не скрнави планину!” Био је свестан да је било могуће да на њега пуца неки члан *Rote Armee Fraktion*, но... Није се Урош богзна како поносио том тихом осветом, али је увек сматрао да преступнике треба научити памети. А и сада, на врху Стоне планине, лоше је мислио о натпису „ANC”. С једне стране стајала је нека земаљска, себична, политичка идеја „правде”, а с друге Божја, вечна, планинска лепота коју треба одбранити од безобзирних руку.

Сишао је пешке до доње станице жичаре за само сат и по, док је по водичу за то било потребно преко три сата.

14.

Неколико седмица раније, Урош се спријатељио са једним универзитетским професором физичке хемије који је био Зулу (да, то је било могуће). Урош му се поверио да жели да за угледни и бар

наводно прогресивни часопис *New Yorker* напише објективан чланак о друштвеној ситуацији у Јужној Африци. Професор га је повезао са једном породицом интелектуалаца који су били изразито против власти и апартхејда, а који су наводно имали доста поузданих информација. И тако је породица од четворо људи дошла да посети Уроша у његовом стану у Си Поинту. Отац, Џејмс, био је белац с једном баком из Индије. Мајка, Жанета, је била „чисти мешанац”, боје чоколаде с млеком, сврстана као „Кејп обојена”. И ћерка Ема, од двадесет и четири године, и син Ендрју, од двадесет и осам, били су сврстани као *coloured*, мада су имали сасвим другачију боју коже и од оба родитеља и једно од другог: Ендрју је био бео, а Ема боје чоколаде са 75% какаоа.

Сви су били образовани и веома учтиви. Донели су Урошу разне ситне поклоне за добродошлицу у Јужну Африку. Почео је разговор о политици и условима свакодневног живота за све њих – разговор који је Урошу отворио очи о много чему. Веома мало од тога чуо је Урош од Сузане, од Криса Грина у Јобургу, и од Анабеле и госпође Алисон – а још мање од својих колега геолога. Био је запањен суровошћу њиховог третмана. Постепено су гости разним питањима сазнавали доста о Урошевом пореклу и намерама. Ништа није крио. Тек кад је дошло време за одлазак, Џејмс је открио Урошу да Гордон, брат његове супруге Жанете (дакле и сам „обојен”), који живи у САД и ради као диригент и пратилац вокалиста на клавиру, има велике проблеме са политичком полицијом у Јужној Африци. Гордон је код њих оставио гомилу различитих материјала за које они мисле да могу Урошу да помогну у писању чланка за *New Yorker*.

Урош је посматрао Џејмса нетремице неколико тренутака, а онда је прешао погледом на остале. Полицијска клопка? АНК замка? Неважне глупости? Величање мучеништва успешног рођака у Америци? Џејмсово лице било је отворено и поштено, Жанетино озбиљно. Ендрју је изгледао потиштен и уморан од свега, а Ема... прелепа Ема – тек тада је то увидео – била је намргођена. Урош је био сигуран да она не лаже; можда не зна све, али не лаже. И тако је оберучке прихватио понуду. Џејмс је брзо отишао у хол и вратио се са ранцем из кога је извадио велику картонску кутију. На њој је црним фломастером било написано „Емина приватна својина”.

15.

Једног јутра око недељу дана касније, Урошев телефон је зазвонио у пола седам. Био је то Џејмс и глас му је дрхтао. Рекао је да зове да потврди позив на вечеру код њих у осам. Поновио је адресу у Страндфонтејну, близу Индијског океана, и брзо додао: „А оно

што смо Вам дали, то су жврљотине, аутопортрети моје ћерке кад је имала шеснаест година. Немају никакав значај.” Урош је ћутао па рекао, „доћи ћу на време, поздравите Жанету и децу”.

Већ током претходне седмице, Урош је проучио садржај кутије и било му је јасно да је Џејмс свестан тога. На врху су заиста били школовани аутопортрети лепе шипарице Еме, сликани темпером, али испод њих су били драгоцени Гордонови политички материјали. Али сада, шта да ради? Џејмсов дрхтави глас и позив у 6.30 наговештавао је нешто лоше. Брзо се одлучио. Извадио је аутопортрете из кутије и ставио их у велики коверат који је примио од универзитета у Дурбану. Затим се одвезао у оближњу цвећарницу и купио два велика букета. Око девет сати, зазвонио је на врата госпође Алисон, што никад раније није урадио. Под мишком је носио кутију са Гордоновим материјалима. Алисон је одмах отворила, пријатна и свежа. Предао јој је букет и рекао: „Можемо ли заједно на главни *postkantor*?” Та дивна жена буквално је отрчала у кухињу да стави цвеће у вазу, а затим су се њеним зеленим мерцедесом одвезли на пошту. Замолила је Уроша да вози. Била је старомодна или је то био флерт од пре ко зна ког рата, мит о неспособној женици којој треба помоћ. На пошти су купили неколико великих коверата и распоредили Гордонове папире у њих. Алисон, та храбра млада жена од осамдесет и две године, ништа није питала Уроша. Написала је своје име и презиме на свим ковертама као пошиљалац и адресовала их својеручно на једног Урошевог колегу од поверења у Немачкој. Док су ходали према колима, рекла му је: „Знате, ово је први пут после... чекајте... четрдесет и шест година да сам послала писмо у Немачку.”

Урош није коментарисао, али је мислио да понешто схвата. Брзо је и вешто возио кроз Кејптаун, који је сада већ био његов град, до хотела „President”, у Си Поинту, одмах поред њихове зграде. У трпезарији са погледом на Атлантук, сличан оном из његовог, а и њеног стана, Урош је поручио француски шампањац и доручак за њих двоје. После прве чаше, госпођа Алисон је рекла: „Вино из Констанције, Стеленбоша и Парла најбоље је на свету, али врхунски француски шампањац попут овог... да ли сте били у Ремсу?” Да, био је у Ремсу. После друге чаше, Алисон је спонтано дигла рукав своје свилене блузе и показала Урошу тетовирани број. „Жигосана као говедо на Дивљем западу”, рекла је тихо, па наставила: „Упознајте се са Ханом Пинкус, Ашкенази Јеврејком рођеном у Визбадену 1904. године у богатој породици, комунистичкиња која је преживела Аушвиц.”